

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

DEPARTAMENT DE VICEPRESIDÈNCIA DE CULTURA, PATRIMONI I ESPORTS

3596***Incoació d'expedient de declaració dels Cavallets de Felanitx Festa d'Interès Cultural. (Exp. 181/2013)***

A la sessió del dia 16 de desembre de 2014, la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca, va acordar, entre altres, el següent:

“

I.- Incoar l'expedient de declaració de FIC els cavallets de Felanitx amb la descripció dels seus elements i característiques que figuren descrites a l'informe tècnic de dia 1 de desembre de 2014, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

Tot això de conformitat amb els articles 2 i següents del Reglament 3/2012, sobre el procediment a seguir per a la declaració de festes d'interès cultural a l'illa de Mallorca. A més a més, sense perjudici del tràmit d'audiència als interessats, inclòs l'Ajuntament afectat, previst a l'article 5.1 del reglament esmentat, així com del període d'informació pública, i en definitiva, de la resolució de l'expedient.

L'acord de declaració s'haurà d'adoptar en el termini màxim d'un any comptat a partir del dia següent al de la data d'iniciació del procediment. Transcorregut aquest termini sense que s'hagi produït la declaració, es produirà la caducitat.

II.- Notificar aquesta resolució als interessats, a l'Ajuntament de Felanitx i al Govern de les Illes Balears.

III.- Publicar aquest acord d'incoació al Butlletí Oficial de les Illes Balears, a la web del Consell Insular de Mallorca i anotar-ho al Registre Insular de Béns Festes d'Interès Cultural de Mallorca.”

Palma de Mallorca, 23 de febrer de 2015

**La secretaria delegada de la Comissió
Insular de Patrimoni Històric**
Serafina Munar Gregorio

ANNEX I: (Es publica com a annex un extracte de l'informe tècnic de data 1 de desembre de 2014. L'informe íntegre a què fa referència l'apartat I de l'acord d'incoació, consta a l'expedient administratiu núm. 181 / 2013. Aquest expedient es podrà consultar a les dependències del Servei de Patrimoni Històric (Plaça Hospital, 4, Palma 07012) per aquells interessats en el procediment i que acreditin aquesta condició, d'acord amb el que disposa l'art. 31 i ss. de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, modificada per la Llei 4/1999, de 13 de gener).

Informe tècnic

Dia 13 de maig de 2013 l'Ajuntament de Felanitx va remetre a la Vicepresidència de Cultura i Patrimoni del Consell Insular de Mallorca una sol·licitud per declarar els Cavallets de Felanitx festa d'interès cultural d'acord amb la Llei 1/2002, de 19 de març, de cultura popular i tradicional.

El Ple del Consell de Mallorca de dia 13 de desembre de 2012 va aprovar el Reglament 3/2012, sobre el procediment que s'ha de seguir per a la declaració de festes d'interès cultural a l'illa de Mallorca. L'art. 4.2 d'aquest Reglament assenyalava que, amb caràcter previ a la incoació, s'ha de comptar amb l'informe descriptiu i tècnic del Consell Assessor de Cultura Popular i Tradicional de Mallorca.

Dia 1 de desembre de 2014, el secretari del Consell Assessor de Cultura Popular i Tradicional de Mallorca va remetre al Servei de Patrimoni l'informe de l'esmentat Consell Assessor favorable a la declaració dels cavallets de Felanitx festa d'interès cultural, el qual es transcriu literalment a continuació i forma part d'aquest informe:

«Informe del Consell Assessor de Cultura Popular i Tradicional de Mallorca relatiu a la declaració dels Cavallets de Felanitx festa d'interès

cultural

Objecte

A les Illes Balears, el concepte de declarar una festa d'interès cultural neix amb Llei 1/2002, de 19 de març, de cultura popular i tradicional, però en aquesta illa no es va materialitzar fins que el Ple del Consell de Mallorca acordà, dia 13 de desembre de 2012, el Reglament 3/2012, sobre el procediment que s'ha de seguir per a la declaració de festes d'interès cultural a l'illa de Mallorca.

És en aquest marc que la Vicepresidència de Cultura, Patrimoni i Esports del Consell de Mallorca va encarregar al Consell Assessor de Cultura Popular i Tradicional de Mallorca que elaboràs un informe sobre la declaració de festa d'interès cultural dels Cavallets, d'acord amb la sol·licitud que havia presentat l'Ajuntament de Felanitx dia 13 de maig de 2013.

Memòria històrica

L'origen dels cavallets es relaciona amb les batalles de moros i cristians que, al segle xv, se celebraven arreu de la Península Ibèrica i que havien passat a ser una simple desfilada. Sigui com sigui, la introducció d'aquestes figures a Felanitx està lligada al convent de Sant Agustí fundat en aquesta ciutat l'any 1603.

D'acord amb el llibre *Els Cavallets, les Àguiles, Sant Joan Pelós, Sant Marçal i les Sales* de Ramon Rosselló Vaquer, els cavallets de Felanitx apareixen documentats per primera vegada el 1671, quan el clavari de Manacor anotà que havia pagat a un tal Francesc Bonnín «per roba avem presa de casa sua per adobar los cavals cotonés y coto y flochs qui prengueran per los minyons de Felanitx».

El 1784 se'n parla en una carta d'un particular i es diu que són sis cavallets, una dama i un dimoni que els segueix. A partir d'aquí en podem trobar referència tant a la premsa com en arxius diversos.

Precisament el 1871 l'arxiduc Lluís Salvador publicà el II volum del *Die Balearen* en el qual recull diversos balls i músiques dels cavallets de Felanitx, que també es troben recollits al *Diccionari català-valencià-balear* i al *Cançoner Popular de Catalunya*, entre d'altres.

L'arxiduc Lluís Salvador explica que ballaven durant la vigília de sant Agustí «per a les completes, i van amb els músics, un tocador de xeremia i una altre de tambori i flabiol, a casa del batle, on després d'haver executat alguns dels seus balls acompanyen la corporació a l'església de l'antic convent dels agustins. Acabat el servei religiós, participen en la processó que té lloc a la plaça que s'obre enfront del claustre. L'endemà, acompanyats dels obreres del sant i un cop acabada la missa major, recorren de dos en dos el lloc en una col·lecta d'òbols i després es reuneixen per menjar amb el capeller o guarda de la capella. L'horabaixa van de nou a la mateixa plaça, on tenen lloc carreres pedestres i, en acabar, cadascú torna a ca seva». També explica que per aquella època se'ls havia afegit una comparsa de gegants, formada per cinc al·lots que duen un «descomunat cap de cartó».

Descripció

Quan surten?

Antigament només ballaven per sant Agustí, ara ballen per aquest sant i per santa Margalida, patrona de Felanitx.

Santa Margalida

19 de juliol: 19 h Cercavila pels carrers de Felanitx amb els Cavallets, els dimonis i els caparrots; 22 h, a l'església de Sant Miquel, completes amb l'assistència de la corporació.

20 de juliol: Missa amb l'assistència de la corporació municipal. En sortir, ballen els Cavallets damunt el replà de l'església de Sant Miquel.

Sant Agustí

27 d'agost: 19 h, Cercavila amb Cavallets, dimonis i caparrots; 22 h, completes al convent de Sant Agustí. Processó amb la relíquia del sant amb l'assistència de la corporació municipal.

28 d'agost: 11 h, Missa al convent de Sant Agustí amb l'assistència de la corporació municipal i després actuació dels Cavallets a la plaça del Convent; 21 h, Cercavila.

Com van vestits?

El vestit dels cavallets està format per espadenyes i calces llargues, calçons blancs una mica inflats fins a la part de darrere dels genolls, amb un rivet vermell a la part exterior de cada cama, del qual pengen uns cascavells, que a l'hora de ballar afegeixen percussió a la música de xeremies, flabiol i tamborino que els acompanya. Pel cos vesteixen una guerrera vermella amb rivets blancs, tancada amb botons, i pel cap un

capell verd amb l'ala esquerra doblegada cap a dalt i travada amb un floc de cabells.

La dama va vestida amb unes espadenyes blanques amb una roseta de color sobre l'empenya, unes calces blanques, falde i faldilles blanques amb blonda. Pel cos du també una guerrera verda, adornada igualment amb encaixos, i pel cap una gorra vermella, amb una ala doblegada per dalt. A la mà esquerra du un ramet d'alfabeguera i a la dreta un mocador fi, ben brodat i amb encaixos preciosos, de frivolité, preferentment, amb el qual marca el compàs i dona les entrades a cada un dels ballarins durant el ball.

Quines danses ballen?

Els balls tenen noms propis: els «Canvis», el «Pas Nou», el «Passeig», les «Cadenilles», el «Rotllet» i, el 2005, se n'hi incorporaren dos de nous, «S'investida» i «Ses tres potadetes», que estan recollides, entre d'altres, al DVD de la Fundació Museu Cosme Bauçà, *Cavallets*. *Sant Joan Pelós*.

Justificació

D'acord amb tot el que s'ha exposat, els Cavallets de Felanitx reuneixen les característiques a què fa referència la UNESCO en la seva Declaració de 17 d'octubre de 2003, «Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial», en l'article 2 de la qual defineix el patrimoni cultural immaterial com el «que es transmet de generació en generació, és recreat constantment per les comunitats i grups en funció del seu entorn, la seva interacció amb la naturalesa i la seva història, infonent un sentit d'identitat i continuïtat, i contribuint així a promoure el respecte de la diversitat cultural i la creativitat humana».

El ball dels Cavallets conservat a Felanitx, relacionat amb els cavalls cotoners que ballaven el dia del Corpus i, més enrere encara, amb un suposat entremès amb la figura d'aquests dansaires, és una mostra de com s'ha mantingut generació rere generació aquesta tradició en el si d'una comunitat, que l'ha abraçada i la considera part important de la seva identitat com a poble. N'és un exemple el fet que, ja mitjan segle XIX, el governador de Mallorca demanàs al batle de Felanitx que els Cavallets ballassin dant els ducs de Montpensier, que havien de visitar Palma.

La figura dels cavallets està interioritzada en els membres de la comunitat, els quals tenen un gran protagonisme en el desenvolupament de la festa, perquè alguns d'ells són els dansaires, representacions de les quals estan orgullosos perquè ser un cavallet implica formar part de la festa i també de la memòria col·lectiva del poble.

Aquesta és una expressió cultural específica que, a mitjan segle XX, a Mallorca només es conservava a tres localitats (Felanitx, Artà i Pollença) i que, per tant, cal preservar per a les futures generacions com a mostra de la nostra cultura popular i tradicional.

Amb la finalitat de salvaguardar la festa, i tal com estableix la declaració de la UNESCO, se n'ha de potenciar l'estudi, la documentació i el registre. S'han de potenciar les condicions perquè la festa es mantengui viva, d'acord amb el que estableixi la col·lectivitat que la protagonitza i li dona sentit. La tasca de protecció i de salvaguarda s'ha de dirigir fonamentalment vers la divulgació i revaloració de tots els elements, les funcions i els significants que en formen part, i dels seus valors patrimonials, perquè la comunitat s'identifiqui amb la festa i els seus valors, i, per tant, en garanteixi la continuïtat.

Conclusió

1. Per tot això, aquest Consell Assessor de Cultura Popular i Tradicional de Mallorca informa favorablement sobre la declaració de festa d'interès cultural els Cavallets de Felanitx.
2. Igualment, aquest Consell Assessor convida les institucions corresponents a iniciar les gestions adequades perquè la festa dels Cavallets a altres indrets pugui accedir a aquesta declaració.»

Atès que en els Cavallets de Felanitx concorren els valors que la UNESCO assenyala per merèixer la condició de patrimoni cultural immaterial, i atès que la comunitat els considera part integrant i representativa del seu patrimoni cultural, proposam la incoació de l'expedient de declaració dels Cavallets de Felanitx festa d'interès cultural.

